

การบริหารจัดการเงินของครัวเรือนเกษตรกรในเขตพื้นที่บ้านแว่งนาง ตำบลแว่งนาง
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ปีการเพาะปลูก 2562/2563

Financial Management Of Farm Household In The Area Ban Waeng Nang ,
Waeng Nang Sub-District , Muang District , Mahasarakham Province , Crop Year 2019/2020

ปริญญา เปรมโต¹, นฤตล สวัสดิ์ศรี², สิทธิโชค พรรคพิทักษ์³

- [1] สาขาวิชาบริหารธุรกิจเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
[2] สาขาวิชาบริหารธุรกิจเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
[3] สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศการเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

E-mail : ohmirez@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการการเงิน ของครัวเรือนเกษตรกรในเขตพื้นที่บ้านแว่งนาง ตำบลแว่งนาง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ปีการเพาะปลูก 2562/63 โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) จำนวน 65 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่าครัวเรือนมีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 234,250.98 บาทต่อปี โดยรายได้ส่วนใหญ่มาจากนอกภาคการเกษตรต่อครัวเรือนโดยคิดเป็น 164,498.90 บาทต่อปี และรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนมีเพียง 69,752.08 บาทต่อปี สำหรับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 125,045.49 บาทต่อปี ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนจำนวน 99,470.69 บาท มีค่าใช้จ่ายในภาคการเกษตรเพียง 25,574.80 บาทต่อปี เมื่อหักค่าใช้จ่ายพบว่าครัวเรือนสามารถออมได้ถึง 92,320.69 บาทต่อปี แต่เมื่อพิจารณาจำนวนหนี้สินเฉลี่ยพบว่าครัวเรือนมีหนี้สินเฉลี่ยเท่ากับ 64,317.70 บาทต่อปี ดังนั้นครัวเรือนจึงเหลือเงินออมสุทธิเพียง 28,002.99 บาทต่อปี ในด้านการบริหารจัดการการเงินของครัวเรือนพบว่า มีครัวเรือนร้อยละ 75.25 ที่ไม่มีกรวางแผนการใช้เงินและหากเงินไม่พอก็จะทำการกู้ยืมครัวเรือนบางส่วนแก้ไขปัญหาโดยการประกอบอาชีพเสริมและปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือนและเมื่อศึกษาถึงการทำบัญชีครัวเรือนพบว่ามีเพียงร้อยละ 8.75 ที่จัดบันทึกโดยครัวเรือนที่ไม่จัดบันทึกให้เหตุผลว่าไม่เข้าใจการจดบันทึก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการติดตามประเมินผลหลังจากจัดอบรมการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อที่จะช่วยครัวเรือนให้เข้าใจระบบการจดบันทึกบัญชีมากขึ้น

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ , ครัวเรือน , เกษตรกร

บทนำ

สถานการณ์วิกฤตการณ์การเงินของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 ส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก รัฐบาลจึงได้ดำเนินนโยบายต่างๆ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศทั้งในระดับต่างๆ โดยเฉพาะระดับรากหญ้า โดยการก่อตั้งกองทุนหรือโครงการต่างๆ อาทิ โครงการกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท โครงการธนาคารของประชาชน เป็นต้น จากนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจเหล่านี้ทำให้ประชาชนในระดับรากหญ้ามียาวยได้ต่อหัวเพิ่มสูงขึ้น แต่ขณะเดียวกันรายจ่ายและภาวะหนี้สินก็ได้เพิ่มสูงขึ้นเป็นเงาตามตัวเช่นกัน โดยเฉพาะครัวเรือนเกษตรกร จากสถานการณ์ดังกล่าว หากเกษตรกรขาดการบริหารจัดการเงินของครัวเรือนไม่ดีพอก็จะทำให้สัดส่วนของรายจ่ายเกินกว่ารายได้และมีเงินไม่เพียงพอต่อการลงทุนในการเกษตรส่งผลให้ต้องมีการกู้ยืมและมีการหนี้สินเพิ่มขึ้นและอาจนำมาซึ่งปัญหาความยากจนตามมา ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการจัดการด้านปัญหาและอุปสรรคการเงินของครัวเรือนในเขตพื้นที่บ้านแว่งนาง ตำบลแว่งนาง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เพราะหากครัวเรือนเกษตรกรมีการจัดการเงินเป็นอย่างดีโดยทำได้พอเพียงกับรายจ่ายและหนี้สินแล้วครัวเรือนก็จะมีความมั่นคงมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการเงินของครัวเรือนเกษตรกรในเขตพื้นที่บ้านแว่งนาง ตำบลแว่งนาง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการการเงินของครัวเรือนในเขตพื้นที่บ้านแว่งนาง ตำบลแว่งนาง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนในเขตพื้นที่บ้านแว่งนาง ตำบลแว่งนาง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยเน้นเรื่องรายได้ รายจ่าย และภาวะหนี้สินของครัวเรือน ตลอดจนการบริหารจัดการการเงินของครัวเรือน ในรอบปี 2562/2563 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็นสองส่วน โดยส่วนแรกทำการสำรวจเรื่องรายได้ รายจ่ายและภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร โดยศึกษาถึงการวางแผนจัดสรรเงินรายได้ การจดบันทึกบัญชีครัวเรือน และการแก้ไขปัญหาของครัวเรือนในกรณีที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเฉพาะเจาะจงโดยใช้เกณฑ์ในการเลือกคือ พื้นที่ที่อยู่ใกล้เมืองและมีความหลากหลายของกิจกรรมและแหล่งรายได้ทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรซึ่งที่บ้านแว่งนาง ตำบลแว่งนาง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะตามเกณฑ์ดังกล่าว และในการเลือกตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random sampling) จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 365 ครัวเรือน โดยสุ่มมาจำนวน 65 ครัวเรือน โดยการเก็บข้อมูลเป็นระยะเวลาประมาณ 12 เดือน ตั้งแต่ กันยายน 2562 – กรกฎาคม 2563 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับผลการศึกษาที่ได้รับจากการประชุมกลุ่ม

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

สภาพทั่วไปของครัวเรือน รายได้รายจ่ายหนี้สินและ การออม
สมาชิกครัวเรือนส่วนใหญ่ที่ติดกันเป็นของตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 95.21 โดยมีพื้นที่เฉลี่ย 14.85 ไร่เฉลี่ยต่อครัวเรือน โดยส่วนใหญ่ 3 ใน 4 จะเห็นได้ว่าใช้ที่ดินเพื่อเพาะปลูกข้าวไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นส่วนมากมีเพียงบางครัวเรือนเพาะปลูกพืชไร่ เช่น อ้อย ดังนั้น รายได้ของครัวเรือนส่วนมากจึงมาจากนอกภาคการเกษตร ซึ่งจากผลการศึกษาดังตารางที่ 1 พบว่าครัวเรือนมีรายได้จากภาคการเกษตรน้อยกว่ารายได้นอกภาคการเกษตรเสมอ โดยมีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 69,752.08 บาท และนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย

164,498.90 บาท รวมเป็นรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเท่ากับ 234,250.98 บาท (ตารางที่ 1) จะเห็นว่าแหล่งรายได้นอกภาค นับเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของครัวเรือนในชนบทอันจะมีบทบาทช่วยให้ลดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ของครัวเรือนในชนบท สำหรับผลการศึกษาในส่วนของการใช้จ่ายในการครองชีพ พบว่ามีสัดส่วนสูงประมาณร้อยละ 78.98 ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในการเกษตรมีประมาณร้อยละ 21.02 จำนวนครัวเรือนที่มีหนี้สิน ณ วันสำรวจมีจำนวนร้อยละ 66.20 ส่วนครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินเลย คิดเป็นร้อยละ 33.80 โดยแหล่งเงินกู้ที่สำคัญ คือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และสหกรณ์ต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 26.15 ในสัดส่วนที่เท่ากัน โดยมีจำนวนหนี้เฉลี่ย 63,207.69 บาทต่อครัวเรือน เมื่อนำเงินที่เหลือจากค่าใช้จ่าย (รายได้ลบ รายจ่าย) จำนวน 92,320.69 บาทต่อครัวเรือน ไปชำระหนี้จำนวน 64,317.70 บาทต่อครัวเรือน ครัวเรือนจะเหลือเงินออมเพียง 28,002.99 บาทเท่านั้น โดยครัวเรือนทำการออมเฉลี่ย 13 ครัวต่อปีและส่วนมากจะทำการออมในรูปของการฝากเงินในบัญชีออมทรัพย์ของธนาคาร และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.) นอกจากการออมแล้วครัวเรือนร้อยละ 12 ยังมีการปล่อยเงินกู้ซึ่งลูกหนี้ส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้อง ซึ่งลักษณะนี้แสดงให้เห็นถึงสังคมแห่งการพึ่งพาอาศัยของครัวเรือนเอง

การบริหารจัดการการเงินของครัวเรือน

ผลการศึกษาพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 75.25 ไม่มีกรวางแผนการจัดการการเงินของตนเอง มีเพียงร้อยละ 24.72 เท่านั้นที่มีกรวางแผนการใช้เงินของครัวเรือนโดยการแบ่งรายได้ที่ได้รับออกเป็นส่วนๆ ได้แก่ เพื่อการอุปโภคและบริโภคเพื่อการลงทุนเพื่อการศึกษาของบุตรและเพื่อการออม การที่ครัวเรือนไม่มีกรวางแผนการใช้เงินทำให้ครัวเรือนส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องการจัดการการเงินของครัวเรือนเนื่องจากเมื่อพิจารณารายได้และรายจ่ายแล้ว พบว่า ครัวเรือนน่าจะมีเงินเพียงพอใช้จ่ายตลอดปีแต่จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าครัวเรือนยังคงมีภาวะหนี้สินจากปัญหาดังกล่าวครัวเรือนพยายามแก้ไขโดยการประกอบอาชีพเสริมซึ่งทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นมาประมาณปีละ 6,500 บาท นอกจากนี้บาง ครัวเรือนยังพยายามที่จะตัดค่าใช้จ่ายบางส่วนที่ไม่จำเป็นออกหรือการพยายามประหยัดค่าใช้จ่ายส่วนที่สามารถประหยัดได้ซึ่งจะส่งผลให้ครัวเรือนประหยัดค่าใช้จ่ายได้โดยเฉลี่ย 4,996.8 บาทต่อปี และวิธีสุดท้ายที่ครัวเรือนใช้แก้ไขปัญหาคือ การปลูกผักและเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน ซึ่งวิธีนี้ครัวเรือนสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายด้านอาหารได้ถึง 5,597.79 บาทต่อปี เมื่อศึกษาถึงการจดบันทึกรายได้ค่าใช้จ่ายและหนี้สินหรืออีกนัยหนึ่งคือการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งมีประโยชน์ในการบริหารจัดการการเงินของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 91.58 ไม่ได้จัดทำบัญชีเนื่องจากไม่มีเวลาที่ว่าง และบางครัวเรือนคิดว่ารายจ่ายของตนเองนั้นค่อนข้างมากกว่ารายได้จึงไม่ต้องการทราบรายละเอียดเนื่องจากจะเสียกำลังใจสำหรับเหตุผลอีกประการที่สำคัญคือบางครัวเรือนไม่ทราบหลักการของการจดบันทึกรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน

ตารางที่ 1. ค่าเฉลี่ย รายรับ, รายจ่าย และ หนี้สินของเกษตรกรครัวเรือน ปีการเพาะปลูก 2562/2563

รายการ	บาท/ครัวเรือน
รายรับ	234,250.98
- รายได้จากภาคการเกษตร	69,752.08
- รายได้นอกภาคการเกษตร	164,498.90
รายจ่าย	125,045.49
- ครัวเรือน	99,470.69
- ภาคการเกษตร	25,574.80
รายรับ-รายจ่าย ((1)-(2))	92,320.69
หนี้สิน	64,317.70
เงินออม	28,002.99

สรุปผล

จากผลการศึกษา พบว่าแม้ครัวเรือนจะมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้แต่ครัวเรือนยังคงมีการกู้ยืม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากช่วงเวลาที่ได้รับรายได้ไม่ตรงกับช่วงของความต้องการใช้ ดังนั้นหาก ครัวเรือนทำการจดบันทึกบัญชีรายจ่ายของครัวเรือนอย่างชัดเจนก็จะช่วยให้ครัวเรือนทราบ สถานการณ์ทางการเงินของครัวเรือนและช่วยให้ครัวเรือนสามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินของตนเองได้อย่างไรก็ตามในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนควรมีการแยกบันทึกระหว่างรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน และรายรับและรายจ่ายในการประกอบอาชีพเพื่อให้ครัวเรือนทราบถึงสถานการณ์การเงินของครัวเรือน ตลอดจนทราบผลกำไรจากการประกอบอาชีพได้อย่างชัดเจน และสามารถนำมาใช้ในการวางแผนการใช้จ่ายเงินของครัวเรือนและการลงทุนต่อไป นอกจากนี้ในการศึกษาวิจัยพบว่าครัวเรือนยังขาดความเข้าใจในหลักการจดบันทึกบัญชีถึงแม้จะเคยได้รับการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากหน่วยงานต่างๆ ดังนั้น หน่วยงานที่ทำการส่งเสริมควรมีการติดตามผลการส่งเสริมและควรมีการให้ความรู้เพิ่มเติมหลังจากการส่งเสริมแล้ว ตลอดจนควรนำบุคคลที่ประสบความสำเร็จในหมู่บ้านหรือในพื้นที่มาทำการถ่ายทอดประสบการณ์และวิธีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนและคณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ได้ให้ดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). หนี้สินครัวเรือนเกษตร พ.ศ. 2558. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
สุริยะ ชาญพิชัย และคณะ (2563) . ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดลพบุรี วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช